



Godina IV
Broj 4
Maj 2023.

pandem[us]ic

Časopis studenata master programa *Muzika i mediji*
Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu



Poštovani čitaoci,

Pred vama je četvrto izdanje časopisa *Pandem(us)ic*, koji su realizovali studenti master programa Muzika i mediji. Uz zajedničko zalaganje spoljnih saradnica i uz pomoć profesora glavnog predmeta, Ire Prodanov i Milana Milojkovića, kreirali smo još jedan broj časopisa koji je posvećen mladima. Prva rubrika *Reč sa...* sadrži intervju sa uvaženim violinistom Stefanom Milenkovićem, profesorom Akademije umetnosti i dobitnikom Februarske nagrade grada Novog Sada, zatim sa Anom Đurić – Konstraktom, prošlogodišnjom predstavnicom Srbije na pesmi Evrovizije, i Oskarom Pandijem, nekadašnjim direktorom i urednikom muzičkih emisija pri Radio Novom Sadu i posvećenim muzičkim kritičarem. Druga rubrika, pod nazivom *Zvezde u usponu* predstavlja fokus ovogodišnjeg izdanja. Tu je prilog o didžeju *iambeethoven* i novosadskom rok bendu *Prljava frekvencija*, kao i intervjui sa operskim pevačem Erminom Aščerićem i flautistom Nikolom Aleksićem. Svi intervjuisani mladi talenti u ovoj rubrici govore o svojim uspesima, ali i izazovima koje su prevazilazili, u nadi da će našim čitaocima dati motivaciju za dalji rad.



Treća rubrika sadrži pregled događaja i festivala koji su usko povezani sa svetom umetničke muzike. Od regularnih članaka o Jubileju postojanja Udruženja kompozitora Vojvodine, i godišnjici Akademije umjetnosti u Banjoj Luci, moći ćete da pročitate i tekstove o ovogodišnjim koncertima koji su simboli povezanosti Balkana i Francuske, Istoka i Zapada, kao i članak o dodeli Oskara 2023. godine za najbolju muziku i pesmu za film.

Zanimljivosti predstavljaju četvrtu i poslednju rubriku ovogodišnjeg izdanja *Pandem(us)ic*-a. Namera redakcije je da se upravo kroz njih čitaoci zainteresuju za nove, manje poznate teme. Prvi članak jeste prikaz muzičkog filma iz 2022. godine o Vitni Hjuston, kojim će se čitaoci upoznati sa glumcima i muzičarima koji su učestvovali u realizaciji filma. U drugom članku ćete se upoznati sa konceptom *Štokholmskog saksofon kvarteta*, koji već dugi niz godina neguje eksperimentisanje i pomeranje granica u svetu savremene umetničke muzike.

Još jednim izdanjem časopisa *Pande(mu)sic*, zajedno sa mojim ovogodišnjim saradnicima, želim da stavim akcenat na posvećenost i trud mladih ljudi, koji tek ulaze u svet stvaralaštva.

Anja Vajagić, urednica

REČ SA...

Pokušavamo da svet učinimo lepšim 4
Intervju sa Stefanom Milenkovićem (Anja Vajagić)

Dok sviraš i komponuješ, ostvaruješ vezu sa sobom i sa drugima 8
Intervju sa Anom Đurić Konstraktom (Anja Vajagić)

Najvažnija je vera u sebe 11
Intervju sa Oskarom Pandijem (Tamaš Kiš)

ZVEZDE U USPONU...

Betoven za miks pultom (Anja Vajagić) 14

Najbolje je iz sebe izvući maksimum 17
Intervju sa Erminom Aščerićem (Tamaš Kiš)

Kako zvuče boje novosadskog benda *Prljava frekvencija?* (Anja Vajagić) 19

Novi član Beogradske filharmonije 20
Intervju sa Nikolom Aleksićem (Tamaš Kiš)

INSTITUCIJE I MANIFESTACIJE

Čarobni zvuci muzičkih kultura Istoka i Zapada 22
(Aleksandra Sommer)

Džez konekcije Balkana i Francuske (Jelena Zečević) 24

Zlatni jubilej Udruženja kompozitora Vojvodine (Jana Tomić) 26

25 godina Akademije umjetnosti u Banjoj Luci (Tamara Jovičić) 28

Na Zapadu ništa novo (Jelena Dimić Đukić) 29

ZANIMLJIVOSTI

I Wanna Dance With Somebody (Jelena Dimić Đukić) 30

Stockholm Saxophone Quartet (Tamara Jovičić) 31

Pokušavamo da učinimo svet lepšim

Intervju sa Stefanom Milenkovićem

Autorka: Anja Vajagić

Stefan Milenković, virtuozni violinista iz Srbije, već decenijama fascinira svet svojim izvanrednim talentom i strastvenim muziciranjem. Od malih nogu, Stefan je bio „čudo od deteta“, očaravajući publiku svojom izuzetnom tehnikom i emotivnim izražajem. Brojni uspesi svedoče o njegovom talentu i predanosti „najlepšoj od svih umetnosti“. Stefan Milenković se nedavno vratio iz Amerike, gde je dugi niz godina delovao i kao solista i kao pedagog. Bio je gostujući profesor na prestižnim muzičkim institucijama kao što su *Julliard School* u Njujorku i na *University of Illinois* u Urbani-Šampejn. Danas, ovaj uvaženi umetnik svoje bogato iskustvo i muzičku ekspertizu, kao redovni profesor, prenosi na studente Akademije umetnosti u Novom Sadu, gde inspiriše i podstiče talente budućih generacija violinista. Takođe, kao direktor Gradske koncertne dvorane u Novom Sadu, neprestano radi na promovisanju vrhunske klasične muzike i stvaranju nezaboravnih muzičkih iskustava za publiku. Nije zato iznenađujuće što je ovogodišnji dobitnik Februarske nagrade grada Novog Sada upravo ovaj poslenik muzičke umetnosti. Malo je onih koji su ovu nagradu dobili, a još manje onih koji su je - poklonili. Upravo je to uradio Stefan Milenković! Novčani iznos koji se dobija uz ovu nagradu, darovao je Departmanu muzičke umetnosti Akademije umetnosti u Novom Sadu, u nameri da se on potroši na poboljšanje uslova rada studenata.

Vašu bogatu umetničku i pedagošku karijeru razvijali ste u različitim državama sveta, živeli ste dugo u SAD, uz česta putovanja. Otkud odluka da se nastanite u Novom Sadu i svoj rad vežete za Akademiju umetnosti?

Ja i moja porodica već nekih 5 godina razmišljamo o povratku u Evropu. Dugo godina sam već u inostranstvu i jednostavno smo poželeti da budemo na starom kontinentu, bliže našim roditeljima, i da naš sin odrasta tu. Onda smo počeli da razmišljamo o raznim opcijama: Korona je taj proces usporila i odložila skoro dve godine. Kada smo počeli da sužavamo krug tih opcija, Srbija je bila ideja koja je obuhvatala sve ono što nam je trebalo – i da je u Evropi kako bi moglo da se putuje bilo gde, i da su tu porodica i prijatelji, i da ima umetničkih i radnih izazova gde bih ja mogao biti najkorisniji. Sve to je vodilo ka jednoj destinaciji – Srbiji. Tu se nekako nametnuo i Novi Sad, grad koji je divan za život, gde imamo puno prijatelja, koji je prestonica kulture, ima novu koncertnu dvoranu i naravno, Akademiju umetnosti. Kada se sve to uzelo u obzir, zaista je ispalo veoma logično i prirodno. Sad, kad smo ovde, zaista uživamo u svakom smislu, i naravno, uživam da radim i na samoj Akademiji, da sarađujem sa svojim kolegama, i da pre svega radim sa našim studentima koji su fenomenalni. Tako da svaki čas sa njima, sve vreme koje provodim sa njima me motiviše i inspiriše.



Foto Stefan Milenković, privatna arhiva

Dobitnik ste Februarske nagrade za 2022. godinu, na čemu Vam iskreno čestitamo. Odlučili ste da dobijeni novac od nagrade poklonite Departmanu muzičke umetnosti Akademije umetnosti u Novom Sadu. Na ovakav gest se – koliko je nama poznato – još niko nije odlučio povodom dobijanja ove nagrade. Možete li nam reći nešto o tome?

Ja sam veoma zahvalan za nagradu, cenim nagrade i znam da ima drugih ljudi koji je itekako zaslužuju i eto, ja sam imao tu sreću da je primim. U tom simboličnom smislu sam zahvalan, i prihvatam nagradu, ali ja nisam umetnik zarad nagrada. Moja motivacija je unutrašnja, ne spoljašnja, i zato gledam na to kao jedan divan punkt i dokaz da sam na pravom putu. U tom simboličnom i ljudskom smislu, gledam na grad koji je prihvatio nas i naš rad. Što se tiče konkretnog finansijskog dela nagrade, ja mislim da ima puno potrebe i puno konkretnih stvari za koje taj novac može da se upotrebi. Pre svega, upućeno je našim studentima i uslovima u kojima ti studenti rade, da bi se na kraju krajeva najbolje moguće razvili. Studentima su potrebni osnovni uslovi, a oni će posle preuzeti svojom energijom, mladošću i entuzijazmom i nositi to dalje. Uvek im je potreban neki okvir, i prosto ja tu vidim samo i isključivo logiku i smisao da ta nagrada ide Akademiji umetnosti i našim studentima. Iskreno se nadam da će takvih nagrada i sličnih prilika biti još u budućnosti, kako bih onda, ako sam naravno u prilici, uradio istu stvar i sledeći put. Po meni, ovo je samo oblik razmene energije. Moj trud, rad, život i karijera nagrađeni su na taj način, a neko drugi, u stvari, direktno ima neku korist od toga. Po prirodi, mi dajemo umetnost i delimo je sa drugima, i po meni je to način da se bude umetnik.

Imali ste priliku da nastupate sa mnogim svetski poznatim orkestrima i dirigentima. Koje su vam bile najznačajnije i najinspirativnije saradnje do sada?

Veoma je teško izdvojiti neki koncert i saradnju jer, pogotovo u mom slučaju, nastojim da to bude veoma raznovrsno i šareno, samim tim je onda skoro nemoguće porediti. Svaka moja saradnja, od saradnje sa Vlatkom Stefanovskim, preko kamernog orkestra *Orfeus, Rock el Clasico* sa Neletom Kareličem, Vojvođanskim simfonijskim orkestrom i slično, je dragocena i poprilično raznolika, i to mi se i dopada. Svako od tih iskustava i iskoraka me intrigira. Isto tako je i izazov, obogaćuje izraz, i daje priliku za drugu muzičku, ali i ljudsku perspektivu. Gledam na to kao na privilegiju toga što sam umetnik i muzičar, što se bavim nečim plemenitim i lepim. Na kraju krajeva, pokušavamo da ovaj svet učinimo što lepšim, barem taj jedan delić vremena koji publika provede sa nama. Hteo bih ovom prilikom i da najavim novosadskoj publici da ću 16. juna, zajedno sa ansamblom Kamerata Novi Sad, ponovo izvesti Karminu Buranu u aranžmanu Ane Krstajić. Moja saradnja sa njima traje već nekoliko godina, i meni je veoma dragocena i posebna.

Kako biste opisali svoje iskustvo kao predavača? Kakav je osećaj prenositi svoje znanje na mlade talente? Da li se to iskustvo onda reflektuje i na vaše sviranje?

Ove godine je moja dvadeset i peta godina da predajem. Uživam u pedagogiji i zaista sam video mnoge generacije koje su se razvile dalje. Video sam razne cikluse kroz koje prolaze studenti, i kroz koje prolazi ljudsko biće uopšte u tom procesu učenja. Taj osećaj prenosa znanja je upravo ljubav prema pedagogiji; morate voleti to, morate voleti rad sa svojim studentima, i rad, pre svega, sa ljudskim bićima. Često pomislim na nekom času (individualnom ili grupnom) kako će taj student, ili čak ja, gledati na ono što sam upravo rekao ili ono što bih upravo rekao za 10, 15 ili 20 godina. Imate jednu veliku odgovornost, nije samo da pokušavate da pomognete nekome da bolje svira svoj instrument, ili da upozna bolje muzičku materiju koju studira, nego kako to sve utiče na tu ljudsku osobu kao biće. Tako ja to shvatam i, samim tim, se onda slika veoma širi. Što se tiče refleksije na moje sviranje, to je već fraza koju smo čuli puno puta, a to je da zaista puno učimo od naših studenata. U suštini, jedan od najboljih načina da nešto naučimo, to je da pokušamo to nešto nekome da objasnimo. To znači da smo to znanje svarili, i da to što prenosimo kristalizuje ideju kako mi to sami radimo, i kako je to primenjivo na nekog drugog. Sve to je veoma važno i samim tim utiče na vaše sviranje, jer vi stalno nastojite da ponavljate pravilne principe, i stalno slušate nekoga sa strane. Kada mi sami sviramo nije uvek lako biti objektivan. U tom procesu, upravo to je uvek jedno ogledalo, i onda kada se vratimo svojoj muzici, svom sviranju i svom instrumentu, gledamo kroz jedan iskristalizovani prizor, što itekako utiče na sviranje, i to u najpozitivnijem smislu.

Živimo brzo i to u svetu koji sve više zamki postavlja mladim ljudima u njihovom napredovanju i razvoju njihovih potencijala. Šta biste im savetovali da se zaštite i „ojačaju“ – čak i onima koji se ne bave muzikom?

Volja i želja je upravo ono što se jedino jača u trenutku kada nam je teško, ili čak najteže. Mislim da svaki taj trenutak, svaku tu prepreku, svaki taj izazov treba gledati kao šansu, i dočekati to kao praktičnu priliku i trenutak gde ćemo vežbati mišić volje i upornosti. Volja, upornost, postojanost, doslednost, ali pre svega kontinuitet u bilo čemu, je ono što daje vrhunske rezultate. Jedna od odlika bilo kog šampiona ili osobe koja je uspešna je da mogu da rade istu stvar, svaki dan. Deluje veoma jednostavno, što i jeste, ali je čudo koliko oko te želje i namere da radimo nešto svaki dan i da smo dosledni, ima mnogo toga što je haotično i što nas odvraća i dekoncentriše. Mislim da treba veoma jasno postaviti prioritete. Da se pitamo šta je meni tu najvažnije i zašto. Kada znamo šta nam je zaista najvažnije, i šta najstrasnije želimo, onda se sve drugo posloži na svoje mesto, na neki način prirodno. Ima jedna priča profesora filozofije koji je hteo da ilustruje raspodelu vremena studentima. Uzeo je jednu teglu i napunio ju je golf lopticama, i pitao ih je: „Pa dobro, je l' tegla sada puna ili prazna?“, i svi su rekli da je puna. Onda je uzeo klikere i sipao ih u tu teglu. Klikeri su sada popunili prazna mesta između loptica za golf i postavio je isto pitanje, na šta su studenti odgovorili da je tegla sada veoma puna. Onda je uzeo i sipao pirinač u tu teglu, na šta su studenti počeli već da se smeju. Zatim je uzeo pesak i sipao ga, popunjavajući sve pukotine između pirinča, golf loptica, i klikera napuneći teglu do kraja. Na kraju je sipao i kafu, nakon čega je rekao da je to ilustracija raspodele vremena i prioriteta u životu. Ako napunimo našu teglu najsitnijim stvarima odmah, onda nećemo imati vremena za one najvažnije stvari koje nas zaista interesuju - tako da, prvo uradite one najvažnije stvari, pa onda sve manje i manje, i imaćete uvek vremena za sve. Student je nakon toga pitao profesora zašto je dodao kafu na sve to, a odgovor profesora glasio je: „Život nikada ne bi trebalo da bude toliko zauzet da nemate vremena za jednu dobru šolju kafe.“ Mislim da je to simpatičan primer kako možemo postići bilo šta, ili čak obrnuto, kako stvari koje nisu toliko bitne mogu da nam pojedju vreme i život na neki način. Nalazimo se u dobu gde sve više dominira tehnologija. Recimo ChatGPT i slični programi koji zamenjuju stvari i ljudska bića, i procesuju znanje na jedan munjevit način. Mi smo sve više isključeni iz tog procesa i ne moramo toliko da se trudimo, što dovodi do toga da naše sposobnosti, razmišljanja i rasuđivanja atrofiraju. Kada se radi o muzici, o tome da budete muzičar ili umetnik uopšte, mislim da je to jedna od retkih stvari koje veštačka inteligencija neće moći u neko dogledno vreme da zameni. Meni je bar ogromna motivacija to da u jednom svetu, konkretno danas, gde je sve okrenuto nekoj inovaciji i modernim tehnologijama, nešto ovako tradicionalno dobija još više na vrednosti i postaje nezamenjivo. Sve to je interesantno i motiviše me, i sa još većim žarom sam posvećen mojim studentima, mojoj muzici i uopšte kulturi. Smatram da je to trenutno važnije nego ikad, za jedan duhovni opstanak ove planete.

Dok sviraš i komponuješ, ostvaruješ vezu sa sobom i sa drugima

Intervju sa Anom Đurić Konstraktom

Autorka: Anja Vajagić

Ana Đurić, poznatija pod umetničkim imenom Konstrakta, uspešno je predstavila Srbiju na Evroviziji 2022. godine, osvojivši peto mesto. Njen nastup sa pesmom *In corpore sano* postao je glavna tema među muzičkim kritičarima i fanovima, a mnogi su oduševljeno komentarisali njen hrabar i eksperimentalan pristup izvođenju. Muzika i umetnost ove autorke kontinuirano nas uvode u jedno sveže i uzbudljivo stvaralaštvo koje prevazilazi granice žanrova, stvarajući svojevrsnu paletu stilova i inspirišući nas da razmišljamo van ustaljenih okvira.

Vaš stil muzike se ne uklapa u uobičajene žanrove na koje smo navikli. Da li možete da nam kažete nešto više o procesu stvaranja Vaše muzike i šta Vam je inspiracija?

Kako teče vreme u životu, menja se i naš pogled na život, menjaju se i teme i polja interesovanja. Uglavnom pričam iz prvog lica i bavim se time kako se osećam povodom nekih društvenih ili ličnih okolnosti. Što se tiče žanra - znamo da su žanrovske granice danas dosta labave, a mene je uvek radovalo da pomalo zađem u neke žanrove koji mi inače nisu bliski. Volim kad je žanr u funkciji teksta.

Imate decu tinejdžere, kako se ona nose s vašom popularnošću?

Bilo im je pomalo smešno na početku, kad sam pridobila prilično veliku medijsku pažnju. Oni me znaju kao mamu i mogli su da vide kako se slika koja se spakuje za medije ne poklapa baš sa stvarnošću. Popularnost je opala, očekivano, i sad idemo dalje.



Foto: Ana Đurić, privatna arhiva

Kako vidite položaj umetnika u društvu danas? Da li mislite da se dovoljno ulaže u kulturu i umetnost i da li smatrate da su umetnici dovoljno cenjeni?

Ne ulaže se dovoljno u obrazovanje, zdravstvo, kulturu. To znamo. Svrha umetnosti i njena dostupnost se menjaju kroz vreme, ali ono što stoji, rekla bih, jeste da kroz umetnost savladavamo i diskutujemo o životu i „priključenijima”, i to na način koji je najsvarljiviji. U svetu profita, bavljenje umetnošću ne deluje kao najsajniji izbor, jer samo retki uspeju na tom tržištu. Pa čak i kad nemaš prevelike ambicije, mislim na zaradu, opet taj teren gde umetnici rade ne deluje kao mesto koje obećava minimum egzistencijalne sigurnosti. Taj manjak zarade, oni koji se bave umetnošću, često kompenzuju kroz satisfakciju rada na onome što za njih ima smisla, kroz bavljenje tom svojom umetnošću.

Crossover žanrovi su aktuelni već dugi niz godina, jedan od najboljih primera predstavlja izvedba pesme Barcelona Fredija Merkurija sa operskom pevačicom Monserat Kabalje. Da li biste realizovali ovakav projekat sa umetnicima koji se bave klasičnom muzikom, ukoliko bi Vam se ukazala takva prilika?

Vrlo rado! Mada, ne znam koliko bih ja tu mogla da doprinesem, budući da nisam obrazovana muzički, osim kroz tekst i neku art direkciju.



Foto: Wikimedia

Da li smatrate da je važno negovati žanr klasične muzike? Imate li možda omiljenog kompozitora, i da li posećujete koncerte klasične muzike (kako bi znali da Vas pozovemo na neki naredni koncert studentskog simfonijskog orkestra Akademije umetnosti)?

Klasična muzika radi i korespondira na malo drugačiji način od popularne. I zato bi bilo lepo da opstane. Nisam neko ko je upoznat sa kompozitorima, samo par puta sam otišla da proverim koji je autor u pitanju. Slušam Radio Beograd 2, gde se često emituje klasična muzika. Imam neka raspoloženja koja često podržim sa par kompozicija, još odavno - Foreova Pavana, Mocartova 25. simfonija, Tajčević - Sedam balkanskih igara, Verdijev Rekvijem, Erik Sati (to kad sam bila mlađa), Prokofejv - Dance of the Knights itd. Slabije sam upućena u klasiku, nekako polako je savladavam i sve više volim s godinama. Fascinirana sam velikim orkestrima i horovima. Otkrila sam skoro kanal na jutjubu gde je postavljeno dosta kompozicija sa naših prostora, pa sam se upoznala i odgledala film o Ludmili Frajt...

Koji savet biste dali mladim umetnicima u današnjim uslovima?

Skoro me je sin pitao, kada smo konstatovali da je nemoguće takmičiti se sa veštačkom inteligencijom koja će u sekundi da izradi izvanrednu kompoziciju bilo kog žanra: a zašto bih ja onda nastavio da sviram? Nisam pametna. Možda zato što dok sviraš i komponuješ, ostvaruješ vezu sa sobom, i sa drugima, psihofizičku, emotivnu... Prosto lepo je i ispunjavajuće. I tebi i drugima. I to je vredno. Nemam drugi argument u današnjem kontekstu... E sad, možda može da ostvari takva emotivna veza i sa veštačkom inteligencijom... videćemo. Možda će muzika koju sviraju ljudi otići u kategoriju retkih delatnosti, human only muziku, koja će biti namenjena samo ljubiteljima te vrste.

Najvažnija je vera u sebe

Intervju sa Oskarom Pandijem

Autor: Tamaš Kiš

Istorija masovnih medija naše lokalne novosadske sredine bogata je ličnostima koje su ostavile trajni trag u kulturi grada. Jedna takva ličnost je Oskar Pandi, muzički kritičar, pisac, urednik i voditelj brojnih radio i TV emisija na srpskom i mađarskom jeziku, koji je gotovo pet decenija aktivno pratio muzičku scenu u zemlji i u inostranstvu. Premda sada penzionisan, ovaj gospodin široke kulture prepun je priča i anegdota iz medijske prošlosti Novog Sada i uprkos godinama, spreman da svoja sećanja i iskustva podeli sa čitaocima Pandemusic-a.

Iz Vaše biografije se lako može zaključiti Vaša ljubav prema radiju, ali i prema klasičnoj muzici, što ste godinama demonstrirali unutar radijskih emisija. Sudeći po današnjim interesovanjima ljudi, pogotovo mladih, ovakve emisije se sve manje prate, ali su nekada bile veoma popularne. Kako biste danas koncipirali Vaše emisije da na neki način zainteresujete mlade osobe za klasiku?

Nije lako odgovoriti na to pitanje, jer sam pre svega već dvadeset godina penzioner i nisam tačno upućen u današnje standarde. Po mom mišljenju, ne treba podilaziti ukusu slušalaca, već naprotiv, praviti muzičke emisije sa zanimljivom montažom numera i govornog teksta. Osim toga, trebalo bi da se poštuju određeni radijski zakoni, koji su danas na neki način zaboravljeni. U moje vreme imali smo lektore, korektore, pazili smo na izgovor i vodili računa da slušaocima bude zanimljivo ono što smo predstavljali u emisijama. Imali smo dosta veliku publiku kraj radio aparata, ali u početku nismo znali da li nas stvarno slušaju, da li im se dopada i slično. Međutim, kasnije smo uz emisije omogućili nagradne igre i uključivanja uživo publike sa telefonskim pozivima. Tek tada smo shvatili da dosta ljudi stvarno sluša naše priloge. Iskreno rečeno, u to vreme su ceo dan na programu radija bile klasične emisije, a ne kao danas – najčešće u večernjim i noćnim satima. To samo pokazuje da je interesovanje za klasičnu muziku znatno smanjeno, no tim je zahtevniji zadatak i odgovornost urednika koji pripremaju te emisije. Potrebno je da ulože svo svoje znanje i da se maksimalno potrudu da vrate muzičku publiku, naročito mlade, klasičnoj muzici.



Foto: Oskar Pandi, privatna arhiva

Vaše emisije su često bile posvećene operskom svetu, pre svega inostranim, ali i domaćim pevačima. Koga biste istakli iz tog vremena sa naše scene?

Novosadska opera je oduvek imala zanimljive predstave. Naravno, sećanje je varljiva stvar, ali da nabrojim neke od vodećih pevača tog perioda kao što su Zdenka Nikolić, koja je bila izvanredan sopran – bila je sjajna u ulogama Đilde, Violete i ljudi su u to vreme odlazili u operu isključivo zbog nje. Pored toga, značajni tenori kao što su Vladan Cvejić i Vojislav Kukulović, ali i Svetozar Drakulić kao istaknuti bas, i Rudolf Nemet kao omiljen pevač kuće. Osim njih, spomenuo bih Ernu Krže, Olgu Bruči, Irenu Davosir, Matiju Skenderovića, Jelenu Ječmenica, Aranku Herćan, Anicu Čepe, Mirjanu Vrčević, Vladu Popovića, Mirka Hadnađeva, Vikentija Neckova, Dragutina Burića, Ozrena Bingulaca, Dušana Baltića i druge. Isto tako bih istakao da su na predstavama dirigovali renomirani dirigenti i opera je oduvek imala solidan orkestar i izvanredan horski ansambl.

Pored postignuća unutar države, imali ste prilike da Vaše radijske emisije prikazete i u inostranstvu. Ispričajte nam malo više o tom iskustvu.

Radio sam emisije u Novom Sadu, koje su emitovane širom tadašnje Jugoslavije. Sarađivao sam sa Radio Zagrebom, Ljubljanom, neke emisije su emitovane i u Sarajevu, pa i u Beogradu. Određene snimke sam slao i u Budimpeštu, a zajedno sa njima i izveštaje o tadašnjem muzičkom životu unutar države. Jednom sam čak imao priliku da pripremim emisije za Radio Dortmund, o muzičkim dešavanjima u Novom Sadu. To sam naravno snimio na nemačkom jeziku.



Foto: Oskar Pandi, privatna arhiva

Pored radija, posvetili ste se i pisanju kritika. Vaše kritike su bile veoma poštovane od strane tadašnje publike. I one su često bile vezane za tadašnja operna dešavanja. Da li ste se najviše pronašli u tom svetu ili je to bilo najzanimljivije za čitaoce pre više decenija?

Ne bih rangirao svoje interesovanje, međutim novosadska Opera je bila jedina profesionalna institucija u gradu i ona je redovno imala svoje programe. Na neki način bilo je prirodno da mi, koji pratimo muzički život, pišemo o toj delatnosti. U početku sam bio strožiji kritičar i imao sam dosta zamerki za izvođače. Iskreno, nije bilo lako ni onima koji su svirali, pevali ili samo čitali te kritike, ali ni nama, koji smo ih pisali. Ipak, kasnije smo postali znatno mekši i interesovanje se okrenulo ka tome da pronađemo kvalitete izvođenja, a ne greške. Pokušali smo da u tim kritikama izvučemo ono što je najbolje i da jednostavno prikažemo šta se dešava na sceni klasične muzike, a manje o tome kako se dešava.

Da li imate određen savet za mlade umetnike današnjice?

Teško je dati neka uputstva ili savete u ovakvim slučajevima, ali mislim da je opšte pravilo da mladi veruju u sebe. Da budu maksimalno spremni i da rade na ulogama, ako se radi o pevačima ili opernim umetnicima. Da prostudiraju svaki detalj uloge, i da se pripreme pevački, ali i glumački najbolje moguće. To je veoma važno, da predstave kompletne likove i da svakodnevno vežbaju, održavaju kondiciju i da budu spremni na neuspehe, koje moraju da prebrode. Isto važi i za instrumentaliste. Tako da, mislim da je najvažnija vera u sebe, ali naravno i tehničko „savršenstvo“, jer bez te tehnike, koje je samo sredstvo, ne može se graditi umetnički domet.

Betoven za miks pultom

Autorka: Anja Vajagić

U današnje vreme, stvaranje umetničke muzike nije ograničeno na tradicionalno komponovanje „uz klavir“ ili angažovanje muzičkih kuća i studija, već se može postići i putem tehnologije i računara u udobnosti sopstvenog doma, što otvara vrata novim kreativnim mogućnostima za sve one koji poseduju želju i volju da kreiraju nešto novo. Upravo takav primer predstavlja Markos Gkaitatzis, mladi di-džej, koji sa svoje 23 godine osvaja novosadske klubove svojim miksevima i žurkama pod pseudonimom *iambeethoven*.



Foto: Markos Gkaitatzis, privatna arhiva

Markos je rodom iz Grčke, ali se 2007. godine doselio u Novi Sad, odakle mu je majka. Sklonost prema muzici iskazao je još kao dete, odrastajući na hitovima muzičke scene 2000-ih od stranog popa, roka i RnB-a, pa sve do domaće srpske, grčke i latino-američke muzike.

Put ka ovoj profesiji započeo je još sa dvanaest godina, kada mu je ujak pokazao *Tomorrowland Aftermovie* na jutjub platformi. Nakon odgledanog snimka, na internetu je pretražio muzičke programe kako bi se isprobao u miksovanju pesama. Iako vrlo mlad i neiskusn, i bez profesionalne pomoći, Markos nije odustao od svog hobija, već se u narednih nekoliko godina skoro u potpunosti posvetio ovoj profesiji slušajući, prateći i učeći od di-džejeva i producenata na internetu.

Njegovi prvi nastupi kao di-džej su se odigrali 2017. godine na plesnim događajima hip-hop i haus muzike. Dve godine kasnije, Markos i njegov prijatelj dolaze do ideje da naprave žurku, koja se održala u klubu *Ladovina* (današnji *KC LABar*). Narednu žurku pod imenom *Get Turnt* su održali u bivšim prostorijama *Firči Tink Tank-a*, gde polako Markosovo ime postaje poznatije. Nažalost, Markos i njegov prijatelj su neposredno nakon toga prestali zajedno da prave žurke, što ga ipak nije obeshabrilo da sam nastavi ovaj put.



Foto: Markos Gkaitatzis, privatna arhiva

Markos ubrzo shvata da se većina di-džejeva ograničava na određene decenije iz istorije (80-e, 90-e, ili 2000-e) kada puštaju muziku. U želji da izađe iz kalupa i u nameri da pušta raznovrsnu muziku, uključuje muziku različitih perioda i stvara *Huba Buba* žurku. Polako, uz pomoć svoje devojke, koja je osmislila ime i koncept deljenja *Huba Buba* žvaka na tim žurkama, kao i dizajnerke, koja svojim ilustracijama oživljava svaki događaj, Markos stvara jednu od poznatijih žurki trenutno među mladima u Novom Sadu. Iako je prvi put organizovao žurku za vreme pandemije, gde je odziv ljudi bio minimalan, nastavio je da se probija u tom svetu. Svaki sledeći događaj bio je sve više posećen, tako da su se jednom prilikom za samo 20 minuta popunile prostorije *KC Lab-a* sa preko 300 mladih.

Posao di-džeja shvata vrlo ozbiljno. Suštinu ove profesije ne svrstava u to da se kod kuće pripremi uz određeni miks koji će tokom žurke olako puštati, već na svakoj žurci konstantno procenjuje najbolji dalji tok plejliste. Navodi da mu je najbitnije da svi uživaju u žurci, da se osećaju dobrodošli i da mu nije problem da u trenutku smisli narednu pesmu kako bi doprineo boljoj atmosferi. Takođe, uvek razmišlja nekoliko pesama unapred, kako bi žurku doveo do željenog vrhunca. Svoje događaje opisuje kao "švedski sto" i mesto na kom mogu da se iskuse sve emocije i da se čuju skoro sve naše omiljene pesme iz detinjstva. Pored starih hitova, ponekad voli da ukombinuje i novije strane i domaće hitove, kako bi žurke pokrile sve muzičke periode. Naravno, kao i u svakom poslu, Markos nailazi na mnogo izazova i prepreka. Prvi izazov je svakako predstavljao dobijanje vikend termina za žurke što je bilo skoro nemoguće za početnika. Ipak, Markos ove prepreke stavlja u drugi plan, jer je po njemu najveći izazov da stvori žurku koja se njemu samom dopada. *Shuffle, Bop 'Till You Drop, 00s, i Huba Buba* su njegove omiljene žurke, a mogu se posetiti u *Gerilla Baru* i u *Lazinom Teletu* gde se najčešće održavaju.



Foto: Markos Gkaitatzis, privatna arhiva

Najbolje je iz sebe izvući maksimum

Intervju sa Erminom Aščerićem

Autor: Tamaš Kiš



Foto: Ermin Aščerić, privatna arhiva

U 162. sezoni Srpskog narodnog pozorišta pojavila su se nova, mlada lica u okviru operskih predstava. Među njima se ističe tenor Ermin Aščerić, koji je nedavno debitovao u operi P. I. Čajkovskog „Evgenije Onjegin“, u ulozi Lenskog. Svojim bogatim glasom i tamnijom bojom oduševio je novosadsku publiku.

Nije toliko čest slučaj da se od baritona postane tenor, pre će se desiti obrnuto, ali ti si jedan od retkih primera. Školovanje si započeo u Zenici, gde si bio vođen kao bariton, ali je onda usledio preokret u Novom Sadu na Akademiji umetnosti. Kako si prihvatio ideju „prelaska“ na tenorski repertoar?

Moj slučaj je bio veoma specifičan, jer zapravo moj glas nije zvučao ni klasično baritonski, ali ni tenorski. Za vreme mog srednjoškolskog obrazovanja, moja profesorica me je vodila kao baritona, jer je na taj način generalno mnogo manja šansa za bilo kakvom ozbiljnijom povredom glasnica. Međutim, kada sam došao na fakultet, moj tadašnji mentor je zapazio da sam ja ipak tenor i da bi trebalo da se krećem u tom pravcu. Naravno, u početku mi se ta ideja uopšte nije dopala, jer sam se osećao nelagodno. Generalno je tenorski repertoar naporniji za telo i glas, ali sam ipak želeo da idem za svojom prirodom. Tada sam otišao na određene provere glasa i tu sam saznao da moje glasnice pripadnici međufahu i da mogu da se krećem u oba pravca – ili kao dramski tenor ili lirski bariton. Ja sam tada odlučio da je najbolje da iz sebe izvučem maksimum i krenuo sam putem tenora. Nisam zažalio.

Posle nekoliko godina školovanja u lagi tenora, uspeo si da se predstaviš na sceni Narodnog pozorišta u Beogradu i Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu, ali isto tako i u inostranstvu. Opiši nam tvoj osećaj pred izlazak na scenu, da li imaš neki svoj određeni „ritual“?

Trema uvek postoji, što je sastavni deo ovog posla. Ja mislim da bi bio problem ukoliko je ne bi bilo, jer je to ipak neki osećaj odgovornosti. Što se tiče mog rituala, ja volim sat vremena pre izlaska na scenu da se povučem u sebe i da ostanem sam sa svojim mislima. Na taj način se trudim da maksimalno uđem u lik kojeg tumačim.

Skoro si debitovao u ulozi Lenskog u operi Čajkovskog, „Evgenije Onjegin“. To ti je bila prva veća uloga unutar teatra. Iako si i dalje veoma mlad, sudeći po reakcijama publike, odlično si podneo pritisak „velike scene“. Kakvi su tvoji utisci?

Za mene je ta uloga predstavljala veliki izazov, jer su me na neki način poprilično bacili u vatru. To je svakako moja prva veća rola u teatru. Moram priznati, iako mi to nije bio prvi put na sceni Srpskog narodnog pozorišta, osećao sam se kao da jeste. Pre toga sam nastupio u operi Karmen Žorža Bizeta u ulozi Remendada, koja je daleko manja uloga od Lenskog i to je svakako drugačiji osećaj, nego kad tumačite jednog od glavnih likova. U svakom slučaju, prošlo je mnogo bolje nego što sam i ja sam očekivao, ali se nadam da će svaki moj sledeći nastup biti još upečatljiviji.

Kada si odlučio da se u potpunosti posvetiš pevanju, da li je to bilo posle nekog nastupa?

Kod mene su te stvari dolazile postepeno, jer sam u isto vreme pohađao gimnaziju i srednju muzičku školu i nisam znao od malih nogu da ću se baviti ovim pozivom. Međutim, uz pomoć određenih nastupa i takmičenja kroz srednju školu, razvila se u meni velika ljubav prema ovoj profesiji. Dakle, ne postoji konkretna prelomna tačka za tu odluku, ali je dosta manjih tačaka doprinelo toj odluci.

Šta je sledeće na repertoaru? Nove uloge, koncerti ili neka putovanja?

Što se tiče predstava, do kraja sezone bi trebalo da nastupim u ulozi Tamina u Mocartovoj operi Čarobna frula u Narodnom pozorištu u Nišu, a pored toga u ulozi Fentona u Verdijevoj operi Falstaf u Narodnom pozorištu u Beogradu. Kada je reč o putovanjima, i ove godine idem u Sloveniju na istu Opersku Akademiju, gde sam prošle godine imao priliku da tumačim ulogu Don Hozea u operi Karmen, a ove godine nastupam u ulozi Alfreda u operi Travijata Đuzepea Verdija.

Kako zvuče boje novosadskog benda *Prljava frekvencija*?

Autorka: Anja Vajagić

Bend *Prljava frekvencija* je nastao 2020. godine usred globalne pandemije. Čine ga Radovan Maksimović Maksa (gitara), Aleksej Vislavski (bas gitara), Aleksa Nikolić (bubnjevi), Vanja Šuput (vokal) i Vladimir Merei (gitara). Nastao je iz želje Radovana Maksimovića da ponovo stvori ekipu s kojom će zajedno svirati, s tim da su se članovi njegovog prethodnog benda *Retorika* razišli ranije te godine. Radovan je na leto 2020. godine okupio svoja četiri prijatelja, od kojih je jedan odustao, ostavljajući bend bez druge gitare. Na to mesto dolazi Vladimir, Vanjin dugogošnji prijatelj, i sastav benda je do danas ostao isti.

Album *Zvuk boja* dopušta slušaocima da kroz njega osete trenutak u kojem je nastala pesma, ali i svaku emociju koju su imali tokom stvaranja.

Ime benda *Prljava frekvencija* je taktički izabrano, kako bi se slušaocima naglasilo da žanr koji se izvodi nije „čist“. Ovaj bend svoju muziku opisuje kao univerzalni rock 'n' roll, koji sadrži mešavinu alternativnog roka, hard roka i bluz. Stoga izvodi vrlo raznolik repertoar, gde se može pronaći za svakoga po nešto. Iza te muzičke „mešavine“ stoje muzički uzori kao što su *Hladno pivo*, *Čovek bez sluha*, *Red Hot Chili Peppers*, *Foo Fighters*, *Nirvana* i scena psihodelije 60-ih i 70-ih godina. Tendencija ovog sastava jeste da eksperimentiše sa raznim zvukovima i bojama, jer po njegovim rečima, članovi *Frekvencije* ne vole da ograničavaju sebe kao osobe, a još manje bend i njegov muzički pravac.

Priča iza prvog albuma *Prjlave frekvencije* pod nazivom *Zvuk boja*, govori baš o tome. Mladi muzičari iz ovog sastava su, nakon nekoliko završenih pesama za bezimni album, shvatili da neće moći da ga svrstaju u određen žanr, jer su pesme previše raznolike. Upravo to ih dovodi do ideje da album nazovu *Zvuk boja*, dopuštajući slušaocima da kroz njega osete trenutak u kojem je nastala pesma, ali i svaku emociju koju su imali tokom pisanja. Svi tekstovi su autorski i pišu ih najčešće Vladimir i Vanja, a kroz slušanje pesama svako postaje deo njihovih životnih priča.

Prljava frekvencija je nastupala širom Vojvodine, od Sombora, Šapca i Zrenjanina, do Novog Sada, gde se održao najveći broj svirki. *Alchajmer*, *Bum*, *Himna* i *Pod barom* čine samo neke od omiljenih pesama samih članova benda, a ostale pesme i album *Zvuk boja* možete poslušati na njihovom jutjub kanalu.

Novi član Beogradske filharmonije

Intervju sa Nikolom Aleksićem

Autor: Tamaš Kiš

Nikola Aleksić, mladi flautista na master studijama na Akademiji umetnosti u Novom Sadu u klasi profesorke Laure Levai Aksin, nedavno je položio audiciju za člana Beogradske filharmonije. Njegov rad i talenat je više puta potvrđen na raznim takmičenjima, koncertima ili susretima, a sada kao član ozbiljnog orkestra ima priliku da se još više usavršava. U ovom članku će pre svega biti reči o njegovoj dosadašnjoj karijeri.

Svoje školovanje započeo si u rodnom gradu, a posle toga si se odlučio za Novi Sad i Akademiju umetnosti. Da li je tvoja profesorka iz srednje muzičke škole imala uticaja na tu odluku? Kako si se slagao sa njom?

Školovanje sam započeo u Kraljevu, gde sam upisao Osnovnu muzičku školu „Stevan Mokranjac“ na instrumentalnom odseku, smer flauta u klasi profesorke Nevenke Tomašević. Kod nje sam učio deset godina, što znači da sam i srednju muzičku školu išao u tu klasu. Već u trećem razredu srednje škole sam samostalno krenuo na muzičke radionice kod prof. Laure Levai Aksin, koja predaje na Akademiji umetnosti u Novom Sadu i tada sam izrazio želju da moje dalje školovanje nastavim kod nje. Celokupan rad sa mojom prvom profesorkom je bio divan i jedno prelepo iskustvo za mene.

Kada si odlučio da se maksimalno posvetiš svom instrumentu i koji su bili tvoji prvi veći uspesi?

Već tokom srednjoškolskog obrazovanja sam znao da ću se baviti flautom. Tada su krenuli prvi veći uspesi na takmičenjima od kojih bih izdvojio Međunarodno takmičenje „Petar Konjović“ gde sam u IV kategoriji osvojio prvu nagradu, zatim sam bio laureat na Međunarodnom susretu flautista u Valjevu. Tu sam bio i pobjednik celog takmičenja. Ono što je imalo presudan uticaj jeste seminar, to jest letnja umetnička radionica koja je bila održana u Luksemburgu. To je bilo i moje prvo putovanje u inostranstvo sa samo šesnaest godina, tako da je taj rad sa stranim profesorima imao presudni uticaj na izbor mojih studija.

Često putuješ u inostranstvo, ali pre kao izvođač, nego turista. Kakvi su ti utisci sa projekata ili masterklasova, koje si tamo pohađao?

Iskustva su divna, a putovanja inspirativna. Izdvojio bih da sam na prvoj godini fakulteta izabran za aktivno učešće na muzičkom događaju „Flautissimo“ u Rimu, što je bio velik uspeh za mene sa 18 godina. Takođe sam imao prilike da radim sa profesorima iz inostranstva, koji su dolazili u Srbiju i svako to iskustvo daje dalju motivaciju i podstrek za naredne uspehe. Pored toga, spomenuo bih orkestarske projekte u kojima sam učestvovao po Nemačkoj i Italiji, koji su ne samo meni, nego svakom mladom kolegi mnogo znače za dalju karijeru.

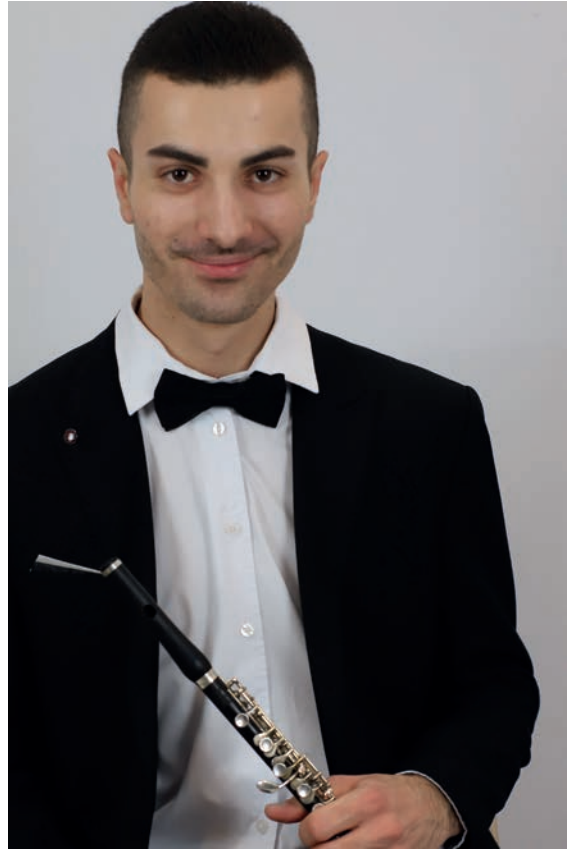


Foto: Nikola Aleksić, privatna arhiva

Nedavno si položio audiciju za mesto u Beogradskoj filharmoniji i ja ti na tome najiskrenije čestitam. Međutim, i pre nego što si postao zvaničan član ovog orkestra, često si svirao kao njegov gost. Kako bi opisao rad u njemu, od dirigenta do kolega?

Pre svega se zahvaljujem na čestitkama. Kao gostujući član filharmonije, prvi put sam nastupio 2021. godine, kada je dirigent bio Gabrijel Felc i tada smo izveli Malerovu Šestu imfoniju. Nakon toga, imao sam još dva iskustva svirajući u Malerovoj Sedmoj simfoniji i u Žar-ptici Igora Stravinskog. To su veoma teška orkestarska dela i bilo mi je jako drago i pre svega velika čast, što sam imao priliku da nastupim. Rad u orkestru je jedno divno iskustvo, kolege su prijatne i veoma čestu daju i savete, a dirigenti se smenjuju, što je vrlo važno u našoj profesiji. Generalno se posao sastoji od pet radnih dana, u kojima naravno imamo probe i na kraju nedelje koncert u Kolarčevoj zadužbini.

Kakvi su ti planovi u bliskoj budućnosti, da li su na repertoaru i solistički nastupi?

Pre svega bih želeo da završim master studije i plan mi je da moje dalje školovanje nastavim u inostranstvu. Takođe su na repertoaru solistički nastupi i orkestarski projekti, ali bih takođe želeo da nastavim da sviram kao kamerni izvođač.

Čarobni zvuci muzičkih kultura Istoka i Zapada

Autorka: Aleksandra Somer

Koncerti simfonijskog orkestra pažljivo su negovani od strane profesora i studenata sa Akademije umetnosti u Novom Sadu. Još od 1986. godine, kada je održan završni koncert 13. Susreta muzičkih akademija Jugoslavije, uspostavljena je praksa o organizovanju dva ili više koncertnih projekata raznovrsnog repertoara u toku jedne studijske godine.

**SIMFONIJSKI
ORKESTAR
AKADEMIJE
UMETNOSTI U
NOVOM SADU**



Dirigent:
Prof. Andrej Bursać

Solisti:
James Nyoraku Schiefer, šakuhači
Yoko Reikano Kimura, koto
Aleksandra Krčmar Čulibrk, violina
Kristof Jan, violončelo

Program:
Aleksandra Vrebalov Četiri eterična komada za koto, šakuhači i gudački orkestar
James Nyoraku Schiefer Concertante za šakuhači, koto, violinu i violončelo
Igor Stravinski Zar-pčica

Sreda, 12. april 2023.
u 20 časova, Sinagoga, Novi Sad
Četvrtak, 13. april 2023.
u 20 časova, Zastolbina Rije Kolarca, Beograd

U Novom Sadu ulaz je slobodan u parteni.
Prodaja ulaznica za koncert u Beogradu na
biletarnici Kolarčeve zadužbine.



Dugogodišnji dirigent simfonijskog orkestra Akademije umetnosti, maestro Andrej Bursać priredio je interesantan, i za našu publiku, vrlo neobičan koncert 12. aprila 2023. godine u Sinagogi. Reč je o koncertu savremene muzike na kojem su izvedena dela kompozitorke Aleksandre Vrebalov i Džejsma Nioraku Šlefera, izvođača na šakuhačiju i kompozitora. Njihova dela, Četiri eterična komada i Concertante, napisana su za gudački, odnosno simfonijski orkestar i soliste na japanskim tradicionalnim instrumentima, koto i šakuhači, kao i za soliste na violini i violončelu.

Ova dela podržana su od strane *Kyo-Shin-An Arts* organizacije koja neguje savremenu kamernu i orkestarsku muziku sa novim muzičkim konceptom spajanja dveju muzičkih kultura. U ovom slučaju, reč je o delima koja spajaju muzičke tradicije Istoka i Zapada.



Foto: Aleksandra Somer

Publika u Sinagogi je sa velikom pažnjom pratila izvođenje na japanskim tradicionalnim instrumentima, a za neke je to bio prvi susret sa takvim egzotičnim instrumentarijumom. Šakuhači, kao drevni duvački instrument nazalnog kolorita, napravljen je od bambusa. Telo mu je blago zakrivljeno i njegova unutrašnjost je natopljena smolom. Instrument ima pet rupa – četiri na prednjoj i jednu na zadnjoj strani – pomoću kojih može da proizvede japansku pentatonsku lestvicu. Koto, kao žičani instrument, napravljen je od drveta kiri. Njegovo telo podseća na drvenu ploču na kojoj se nalazi trinaest žica razvučenih preko pokretnih pragova. Izvođači na ovom instrumentu mogu da podešavaju visinu tonova pomerajući ove pragove, a sviranje se izvodi okidanjem žica pomoću tri prsta.

Džejms Nioraku Šlefer na šakuhačiju, Joko Reikano Kimura na kotou, Aleksandra Krčmar - Čulibrk na violini i Kristof Jan na violončelu su, zajedno sa orkestrom, očarali publiku svojom izvedbom. Njihov nastup je odisao harmoničnom atmosferom, ali je istovremeno pružao i uzbuđljive trenutke virtuosnih nadmetanja.

Iako je koncert prvenstveno posvećen savremenim delima i muzici koja spaja različite muzičke tradicije, mladi orkestarski umetnici uspešno su završili koncert ruskom svitom iz baleta *Žar-ptica* Igora Stravinskog. Ovo masivno i po sebi izazovno delo, doprinosi širem spoju čarobnih tradicionalnih zvukova. Studenti su ponovo pokazali neverovatan trud i rad, kao i svoju muzikalnost i spremnost za realizaciju koncerta.

Džez konekcije Balkana i Francuske

Autorka: Jelena Zečević

Šesnaesto izdanje manifestacije *Mjesec poštovanja džeza* u Crnoj Gori 2023, koja tradicionalno okuplja brojne renomirane domaće i strane umjetnike iz svijeta džez kulture, održano je u aprilu 2023. godine u Kulturno-informativnom centru „Budo Tomović“ u Podgorici, pod motom *Balkan France Jazz Connections*.

Udruženje džez umjetnosti je nevladina organizacija posvećena podršci i promociji džez muzike. Osnovano 2009. godine u Podgorici, glavnom gradu Crne Gore, udruženje okuplja umjetnike i naučnike u ovoj oblasti. Do danas, uspješno su ostvareni mnogi projekti, a pomenuti JAM (Jazz Appreciation Month - Mjesec poštovanja džeza), osnovala je Maja Popović, programska urednica i voditeljka festivala. Ova manifestacija privlači publiku kroz koncerte, filmove, radionice i predavanja. Festival je zasnovan na istoimenoj ideji koja potiče iz Sjedinjenih Američkih Država, a koja danas postoji širom svijeta.



Koncertni program započet je nastupom vokalne umjetnice Eline Duni koja je svirala sa gitaristom Robom Luftom, harmonikašem Gentom Rušijem i bubnjarem Viktorom Filipovskim. Sastav u spoju sa džezom izvodi albanske tradicionalne pjesme, francuske pjesme, i jedinstvene aranžmane koji uključuju afričke motive. Pored narodnih pjesama, stvaraju autorsku muziku inspirisanu savremenim temama. Druge večeri manifestacije nastupila je grupa Trigon, koja ove godine proslavlja tri decenije postojanja. Trigon predvodi Anaton Stefanet, kompozitor i violista iz Moldavije. Fuzijom elemenata etno, džez, rok i simfonijske muzike (sa dodatnim improvizacijama) muzičari su oduševili publiku sintezom tradicije i džeza. Crnogorskom predstavniku džez muzike, triju Slavena Ljujića, koga čine perkusionista i basista Slaven Ljujić, kontrabasista Tin Džaferović, dok je za električnom gitarom Ivan Marović. Ljujić je osnovao trio u cilju saradnje sa muzičarima koji dijele istu ljubav prema džezu, a žive van Crne Gore. Njima se pridružio jedan od najpoznatijih saksofonista mlađe generacije Batist Herbin iz Francuske. Vještinom improvizacije i međusobnom konekcijom ovi muzičari su pokazali da je džez njihov životni credo. Repertoar koncerta džez pijaniste iz Sarajeva Adisa Sirbubala, bio je sačinjen od kombinacija autorskih i tradicionalnih kompozicija. Sirbubalo je 2007. godine stekao diplomu na prestižnom muzičkom koledžu Kolumbija u Čikagu, na džez odsjeku za klavir. Njegov zvuk čini kombinacija autorskih i tradicionalnih kompozicija, prvenstveno sevdalinka, u spoju sa različitim pravcima i izvorima, što je, priznaćemo, bilo posebno iskustvo za publiku.

Jedan od istaknutijih makedonskih džez gitarista i kompozitora, Sašo Popovski, razvio je jedinstven muzički izraz sa orijentalnim zvukovima. Njegov trio projekat uključuje kontrabasistu Ivana Bjekova, bubnjara Viktora Filipovskog, a za ovaj nastup im se priključio i specijalni gost, francuski multi-instrumentalista i kompozitor Olivije Samujan. U ovoj formaciji predstavili su album *Fallen Land* objavljen 2020. godine. U završnici šesnaestog izdanja JAM-a, festival je zaokružen ansamblom od jedanaest muzičara, koji predvode kompozitori i instrumentalisti Vladimir Nikolov na klaviru i Srđan Ivanović za bubnjevima. U medijima su označeni kao najkreativniji džez ansambl u Evropi koji spaja tradicionalni i savremeni pristup muzici. Nastupili su 30. aprila, kada se obeležava svjetski dan džeza, te je koncert odisao posebnom energijom. Osim pomenutih koncerata, program je upotpunio i rumunski pisac, diplomata, profesor džez estetike i izvođač džez poezije Virgil Mihau, koji nije prvi put gost ove manifestacije. Na svom multimedijalnom predavanju, Mihau je govorio o usponu džeza do statusa univerzalne muzike, ali i o posebnom poglavlju *Džez u crnogorskom raju*, iz njegove nove knjige *Jazz Contextele mele*. Dokumentarni film bugarske rediteljke Adel Peve, prikazan u sklopu manifestacije, govori o njenoj potrazi za istinskim korijenima jedne narodne pjesme, gdje putujući po zemljama Balkana otkriva nove verzije i karaktere poznate melodije koje se preobražavala u različitim sredinama. Evropska filmska akademija je ovaj film nominovala za najbolji dokumentarac.

Najznačajnija uloga manifestacije *Mjesec poštovanja džeza* jeste promocija muzike ovog žanra, koja se, nažalost, nedovoljno neguje u Crnoj Gori. Kroz nju se mladim i talentovanim generacijama otvara prozor u svijet svjetske džez muzike i omogućava upoznavanje sa nekim od značajnih svjetskih imena u ovom polju. Svakako, veliku ulogu ima i publika, koja svojim prisustvom prepoznaje svjetske vrijednosti i postavlja kulturni i programski standard na nove ljestvice.

Zlatni jubilej Udruženja kompozitora Vojvodine

Autorka: Jana Tomić

Udruženje kompozitora Vojvodine (UKV), zahvaljujući svojim članovima, uspešno deluje već pola veka. Asocijacija je osnovana 1971. godine i sa sedištem u Novom Sadu okuplja najtalentovanije umetnike u oblasti muzičkog stvaralaštva – desetine kompozitora, muzikologa i muzičkih pisaca, koji svojim delovanjem doprinose radu i ugledu ovog strukovnog udruženja u zemlji i inostranstvu. Iako je sama ideja potekla u želji za afirmisanjem umetnika i promocijom njihove delatnosti u okviru muzike, UKV se od početka postojanja uspešno bavi i muzičkim izdavaštvom – štampanjem notnih izdanja, organizacijom koncerata i manifestacija, a pored toga je angažovano i u promotivnim aktivnostima u oblasti muzičkog stvaralaštva.



U okviru jubileja – 50 godina postojanja, održan je Godišnji koncert UKV-a koji je ovoga puta bio uveličan promocijom knjige Udruženje kompozitora Vojvodine – 50 godina postojanja, autora dr Ire Prodanov, dr Nemanje Sovtića i dr Milana Milojkovića. Monografija je nastala u želji da se pisanom reči uveliča višegodišnji rad UKV i sa željom da se pruži podrška u njihovom daljem delovanju. Napisali su je muzikolozi koji su se u svom dosadašnjem radu bavili savremenom muzikom u Vojvodini i takav projekat je bio neophodan za očuvanje i isticanje značaja delatnosti društva u kulturi. Autorka dr Ira Prodanov je u ime autorskog tima govorila o procesu nastanka monografije i predstavila sažetak sadržaja knjige.



UDRUŽENJE KOMPOZITORA VOJVODINE 50 GODINA POSTOJANJA

Knjiga se sastoji iz dva dela u kome je prvi posvećen istorijatu i izdavačkoj delatnosti Udruženja, dok je drugi deo koncipiran kao leksikon sa više od 90 biografija. Prvi deo sadrži četiri poglavlja sledećih naslova: Istorijat, UKV u novom milenijumu, Štampane muzikalije UKV i Zvučna izdanja UKV. Kako je istakla autorka Ira Prodanov, za nastanak knjige bilo je neophodno prikupiti veliki broj dokumenata, zapisnika Udruženja i koncertnih programa, u čemu je autorima od velike pomoći bila podrška dugogodišnjih članova asocijacije. Uprkos poteškoćama u pronalasku arhivske građe, monografija je uspešno realizovana i sadrži iscrpne opise delovanja Udruženja od svog osnivanja, kroz promenljive društveno-političke okolnosti do danas, sa osvrtom na njihov značaj u kulturnom i širem društvenom kontekstu. Biografije štampane u ovoj knjizi talentovanih pojedinaca koji su stvarali u Vojvodini, a dostigli su svetske karijere, predstavljaju podstrek muzikolozima i muzičkim piscima za angažovanje u istraživanju bogatog opusa domaće scene umetničke muzike, kao i podsticaj svima na aktivniji odnos prema Udruženju i drugim kulturnim asocijacijama.

Monografija Udruženje kompozitora Vojvodine u sebi čuva duh stotine ljudi koji su radili na održavanju UKV-a i doprinosi nastavku njihovih ambicija i potencijalnom povećanju članstva. Autorima monografije je 21. marta 2023. godine uručena nagrada *Muzika Klasika* za najbolju knjigu godine, kao priznanje za njihov predani rad na ovom izdanju.

25 godina Akademije umjetnosti u Banjoj Luci

Autorka: Tamara Jovičić

Akademija umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci ove godine slavi 25 godina postojanja i rada. Samim tim, tokom čitave 2023. godine, planiran je bogat umjetnički sadržaj koji će svečano obilježiti ovaj poseban jubilej.

Akademija umjetnosti svojim radom i dostignućima predstavlja izuzetno važan dio Univerziteta u Banjoj Luci, a i samog kulturnog života ovoga grada. Veliki, ako ne možda i najveći dio kulturno-umjetničkog sadržaja grada Banja Luke realizuju studenti i profesori Akademije umjetnosti.

U okviru obilježavanja četvrt veka osnivanja Akademije imali smo priliku prisustvovati raznim značajnim manifestacijama. Jedna od njih jeste i manifestacija *Dani Vlade S. Miloševića*, formirana povodom obilježavanja godišnjice rođenja Vladimira Save Miloševića, banjalučkog akademika, kompozitora, etnomuzikologa i muzičkog pedagoga. U njegovu čast, svake godine se održava ova jedinstvena manifestacija koja građanima pruža veliki izbor kvalitetnog sadržaja. Na svečanom otvaranju ovogodišnje manifestacije bio je izveden koncert posvećen velikoj dirigentkinji Darinki Matić - Marović pod nazivom *Tragovi iz sazvežđa Regula*. Koncert je izvodio Akademski hor *Collegium musicum* iz Beograda čiji je dirigent Dragana Jovanović. Pored cjelovečernjeg koncerta hora, horska muzika čula se i na koncertu Liturgije Sv. Jovana Zlatoustog Vlade Miloševića koja se, nakon bombardovanja Banja Luke u Drugom svjetskom ratu 1941. godine, nijednom do sada nije integralno izvela. U ovoj izuzetno značajnoj izvedbi učestvovao je združeni hor profesora, asistenata, saradnika i studenata Akademije umjetnosti UNIBL i Kamernog hora Kerubini KIUNIBL, kojima je dirigovao Dušan Vere Urošević.

Pored brojnih koncerata, masterklasova i predavanja, naučni skup pod nazivom *Tradicija kao inspiracija* zauzeo je važno mjesto u programu manifestacije. Ipak, svečano zatvaranje bilo je jedan od najvažnijih koncerata u ovom delu zemlje. Nakon 50 godina od nastanka, svjetsku premijeru simfonijske poeme *Hilendar* akademika Vlade Miloševića izveli su združeni orkestar Akademije umjetnosti UNIBL i simfonijski orkestar RTS-a na koncertu pod nazivom *Hilendar kao nadahnuće*. Solista je bio mladi i talentovani pijanista Aleksandar Sinčuk, dok su koncertom dirigovali Branka Radošević Mitrović i Dejan Savić. Nakon ove premijerne izvedbe u Banja Luci, isti koncert održan je i 27. aprila u Beogradu u Velikoj dvorani Zadužbine Ilije Kolarca.

Važno je istaći da iza svih ovih događaja stoje ljudi koji vredno, nesebično i sa puno ljubavi prema muzici rade na programu i na razvijanju kulturne baštine Banje Luke. Za svojih 25 godina postojanja, Akademija umjetnosti je postigla brojne uspjehe, a najveći od njih jesu generacije kvalitetnih svršenih studenata i studenkinja, istinskih zaljubljenika u umjetnost koji dostojanstveno nose svoje titule.

Na zapadu ništa novo

Autorka: Jelena Dukić-Dimić

Čuveni roman nemačkog pisca Eriha Marije Remarka, *Na zapadu ništa novo*, nastao 1929. godine pod snažnim utiscima iskustva iz Prvog svetskog rata, izgleda da ni posle gotovo stotinu godina od nastanka, ne prestaje da intrigira filmske režisere. Prvi put je ekranizovan 1930. godine u režiji Luisa Milestona i nagrađen Oskarom za najbolji film. Drugu verziju filma režirao je Delbert Man 1979. godine, i takođe dobio priznanje od strane Američkog Udruženja Režisera za najbolji televizijski film i miniseriju. Konačno, 2022. godine, Remarkovo remek delo režirao je Edvard Berger. Film je osvojio četiri Oskara ove godine, za najbolji internacionalni film, fotografiju, scenografiju i originalnu muziku.

Muziku za film *Na zapadu ništa novo* iz 2023. komponovao je nemački pijanista i kompozitor Folker Bertelman, koji stvara i izvodi svoju muziku pod umetničkim imenom Hauška. S obzirom na ratnu tematiku filma u kojem osamnaestogodišnji mladić, kao glavni junak, doživljava sve strahote Prvog svetskog rata u rovovima Zapadnog fronta u Francuskoj, Bertelman je imao zahtevan zadatak da kod gledalaca muzikom dočara osećanja čoveka blade dobi u ratnom vohoru, a da istovremeno ne uguši muzikom ostale zvuke neposredne borbe, koji sami po sebi dočaravaju pakao rata. Zbog toga se znalački opredelio za minimalizam. U prvih nekoliko minuta, muzika je izostavljena, a potom se kroz ceo film provlači glavna muzička tema, koja se sastoji od svega tri tona. Interesantan je izbor instrumenta, kojem je poverio muzičku matricu: u pitanju je harmonijum, aerofoni muzički instrument, koji je Folker nasledio od svoje prabake. Ovaj instrument je po njegovom mišljenju najbolje mogao da dočara atmosferu iz godina koje je „samlela“ mašinerija rata. Pored glavne muzičke teme, koja se provlači kroz ceo film, upečatljivi su i kratki, ali veoma efektni, upadi doboša. Muzika ne dominira tokom filma, u pojedinim momentima je takoreći neprimetna, ali je savršeno utkana i prilagođena scenografiji.



Foto: Reuters

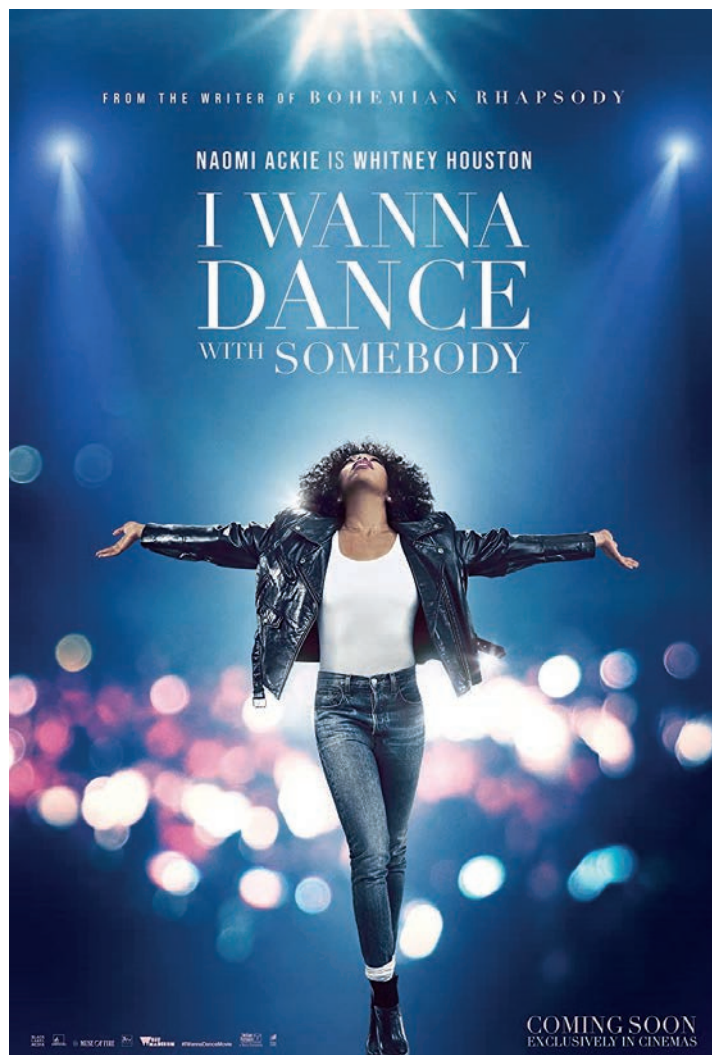
Dan nakon premijere koja je održana 12. septembra 2022. godine, objavljen je i soundtrack ovog kinematografskog ostvarenja sa dvadeset i četiri numere. Muzika odvojena od filma daje potpuno drugačiji doživljaj, pitka je i kao da pripada nekakvom sveltremenom popularnom žanru. U pojedinim numerama može se prepoznati pravac inspirisanosti kompozitora, koji veoma podseća, po rečima režisera filma, na rok sastav *Led Zeppelin*. Tako je Bertelmanu, koji je na kreativan i neuobičajen način dao muzički pečat ovom filmu, zaslužen i ovenčan jednom od najcenjenijih nagrada u filmskom svetu. Time je i pokazano koliko muzika može uticati na percepciju filmskog ostvarenja. Inovativan i svež kompozitorski postupak ovde pokazuje da je „na zapadu ipak nešto novo“.

I Wanna Dance With Somebody

Autorka: Jelena Dimić-Đukić

Životna priča slavne američke muzičke dive Vitni Hjuston, pretočena je u biografsku muzičku dramu na filmu pod nazivom *I Wanna Dance With Somebody*. Režiju ovog ostvarenja potpisuje Kejsi Lemens koja je glavnu ulogu poverila mladoj glumici Naomi Aki. Film je snimljen po scenariju Entonija Mekartena, čije ime stoji i iza biografskih filmova *Darkest Hour* i *Bohemian Rhapsody*.

Obdarena moćnim glasom, upornošću i kreativnošću, Vitni Hjuston je postala jedna od najuspešnijih muzičkih izvođača. Dobitnica je sedam Gremi nagrada, dve Emi nagrade, trideset Bilbord nagrada, kao i brojnih nominacija u različitim umetničkim kategorijama. Po Ginisovoj knjizi rekorda, Vitni Hjuston je najviše nagrađivana pevačica svih vremena. Sva pomenuta dostignuća muzičke dive bila su dovoljna inspiracija za stvaranje filma. Međutim, kroz film je prikazan i život umetnice koji se odvijao iza scene kojei je svedočanstvo o tome kako je to nositi se sa ambicijama majke, koja je takođe bila uspešna pevačica, te sa ocem koji je bio majčin lični menadžer. Pored toga, film pokazuje kako izgleda kad čovek postane „brend“, ali u procesu stvaranja izgubi sebe. Ovo je priča o usponima i padovima, ljubavi, iskušenjima, odricanjima i porocima. Svetska slava i uspeh mogu imati, kao što je poznato, i mračne strane.



U fokusu filma je prvenstveno muzika Vitni Hjuston, odnosno događaji koji opusuju kako su nastajali njeni najveći hitovi *I Wanna Dance with Somebody*, *I Will Always Love You*, *I Didn't Know My Own Strength*, te legendarni nastup na *Superbowl-u*, te koncertu za Novu Južnu Afriku, koji je bio prvi koncert održan u toj zemlji nakon aparthejda. Tu je i nastup iz 1994. godine sa dodele američkih muzičkih nagrada, na kojem je izvela miks tri veoma teške pesme *I Love You Porgy*, *I Am Telling You I Am Not Going* i *I Have Nothing*. U svim pesmama u filmu korišćeni su originalni audio snimci Vitni Hjuston, a glumica Naomi Aki uspela je da se savršeno uklopi u muziku, što se može primetiti kroz pevačke dahove, pokrete i mimiku. Iako film traje 147 minuta, mnogi pevačicini nastupi i saradnje sa drugim umetnicima, kao na primer sa Enrike Igleciasom, su izostavljeni.

Jedna od najbitnijih osoba u životu Vitni Hjuston bio je Kliv Dejvis, koga u filmu glumi Stenli Tuči, osnivač Arista rekordsa, koji je sa Vitni potpisao prvi ugovor 1982. godine. On joj je bio najveća podrška i oslonac od početka do samog kraja karijere. Kliv Dejvis je za vreme snimanja filma imao devedeset godina i aktivno je učestvovao i pomagao tokom snimanja.

Karijera ove svetske zvezde je tragično okončana 2012. godine, ali su njen izuzetan glas, pesme, a sada i film tu da svedoče o njenim neverovatnim postignućima.

Stockholm Saxophone Quartet

Autorka: Tamara Jovičić

Akademija umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci ove akademske godine imala je čast ugostiti jedne od najatraktivnijih umjetnika i izvođača kamerne muzike iz Švedske, *Stockholm Saxophone Quartet*. Ovaj kvartet saksofona, formiran 1969. godine, postigao je veliki uspjeh na polju umjetničke muzike izvedeći djela švedskih, ali i stranih kompozitora sa raznih strana svijeta. Mnogobrojni koncerti, rad sa muzičarima, radionice i seminari, važni su faktori uspjeha ove grupe umjetnika, a tome možda naviše doprinosi činjenica da je za njihov kvartet napisano preko 700 djela. Fokus na modernu, savremenu muziku daje im mogućnost eksperimentisanja i pomijeranja granica u interpretativnom i tehničkom smislu. Njihova misija danas jeste saradnja sa kompozitorima širom svijeta, te izvođenje djela savremenih stvaralaca u usponu, kao što su studenti kompozicije sa raznih Akademija.

U 2019. godini, kompozitor i viši asistent Akademije umjetnosti, David Mastikosa stupa u kontakt sa kvartetom, te oni izvode svjetsku premijeru njegove kompozicije *Nucleus* u Švedskoj. Ta izvedba označava početak saradnje između našeg mladog i perspektivnog kompozitora sa ovim kvartetom. Ostali su u kontaktu, te kada je kvartet dobio podršku od Swedish Arts Council-a, poručili su novo djelo od Mastikose. Na tom djelu zajedno su radili sa kompozitorom, sa kojim su u skladu sa zahtevima današnjeg vremena, najčešće imali konsultacije putem Zoom sastanaka.

Premijera kompozicije *Mustra* za kvartet saksofona Davida Mastikose bila je u Banjoj Luci, i to je bio ujedno i prvi put da je SSQ nastupio u Bosni i Hercegovini. Kvartet je na cjelovečernjem koncertu izveo kompozicije mladih kompozitora iz različitih zemalja svijeta. Prema riječima članova ansambla, koncertna dvorana kulturnog centra Banskog dvora, jedna je od najboljih koncertnih dvorana u kojima su oni nastupali. Istakli su i da ih je zadivila banjalučka publika, sa kojom su to veče podijelili nezaboravnu energiju.

Pored cjelovečernjeg koncerta, studenti Akademije umjetnosti, a i srednjoškolci, imali su priliku učiti od ovih vrsnih umjetnika na radionicama koje su organizovane dan nakon koncerta. Sastojale su se iz više etapa, od kojih je prva bila rad sa učenicima i studentima saksofona. Nakon toga, sa studentima Akademije radili su na izvođenju kamerne muzike u raznim sastavima, a za kraj su studenti kompozicije, dirigovanja, muzičke teorije i pedagogije imali priliku razgovarati sa članovima kvarteta o raznim temama, te razmjenjivati iskustva i čuti mnoštvo korisnih i vrijednih informacija. Kasnije su izjavili da ih je iznenadila lakoća komuniciranja i nivo zainteresovanosti kod studenata, te da su sigurni da će u budućnosti produbiti dosadašnju saradnju.

Pored doživljaja sa koncerta i radionica, napomenuli su da im se jako dopada Banja Luka, opisujući grad kao divno mjesto sa ljubaznim ljudima. Sa sigurnošću možemo reći i da se banjalučka publika raduje ponovnoj posjeti ove izuzetne skupine umjetnika i da je zahvalna Akademiji umjetnosti, a posebno kompozitoru Davidu Mastikosi, na trudu da Banja Luka ugosti izvanredne i pomalo neobične muzičare.



MAAS

TER

MUZIKA I MEDIJI

Studijski program

MASTER MUZIKA I MEDIJI

Akademije umetnosti u Novom Sadu

Program posvećen onima koji su istovremeno željni istraživanja i prakse!

Naučite da medijski predstavljate i podržavate muzičke događaje; napravite blog, podcast, radio ili TV emisiju; učestvujte u organizaciji festivala; uredite svoj sopstveni časopis; uronite u svet audio-vizuelnih medija i otkrijte šta muzika za njega znači; naučite savremene trendove o medijima i obrazovanju; savladajte veštine koje će vam omogućiti rad na radiju, televiziji, u centrima kulture, na festivalima i u internet okruženju...

Prijemnom ispitu mogu pristupiti kandidati koji su završili osnovne studije ma kog društveno-humanističkog studijskog programa!

Predavači: prof. dr Ira Prodanov, doc. dr Milan Milojković, mr Siniša Bokan, prof. dr Dejana Prnjat, prof. dr Nemanja Sovtić, prof. dr um. Milan Aleksić...

Dobrodošli na mašter studije MUZIKE I MEDIJA!
Čekamo vas!



pancde

Pandem(us)ic

Časopis studenata master programa *Muzika i mediji*, Akademije umetnosti u Novom Sadu
Godina IV - Broj 4
Maj 2023.

Za izdavača: Siniša Bokan

Izdavač:

Akademija umetnosti u Novom Sadu
Đure Jakšića 7, 21000 Novi Sad

Odgovorni urednik:

Anja Vajagić

Grafički dizajn:

prof. Atila Kapitanj

Članovi redakcije:

Jelena Dimić-Đukić

Kristina Bajus

Aleksandra Somer

Aleksandra Vukadinović

Tamara Jovičić

Jelena Zečević

Jana Tomić

Tamaš Kiš

Ovaj časopis realizovan je na predmetu Muzika i mediji pod mentorstvom prof. dr Ire Prodanov Krajišnik i doc. dr Milana Milojkovića u letnjem semestru 2023. godine

Mišljenja i stavovi izneti u tekstovima isključivo su mišljenja autora i intervjuisanih osoba, ne nužno i Akademije umetnosti

m[music]ic

Order more [i]o

